

**Českoslovenští emigranti v USA: úskalí jejich nového života a
začleňování do americké kultury meziválečné doby**

Autor: Petr Skalník

Datum: 27. 11. 2011

1. Úvod:

Za poslední dvě století se fenomén migrace stal naprosto běžnou součástí života člověka. Mnoho lidí si od přestěhování na jiné místo slibuje nové možnosti a lepší život. Dá se říci, že u většiny lidí bývá migrace v podstatě dobrovolná. U některých případů tomu tak ovšem být nemusí. Jako příklad si vezměme osidlování Austrálie. Mnoho lidí sem bylo dovezeno násilím. Sice se všeobecně míní, že šlo o těžké trestance, ovšem rozhodně to neplatí bezvýhradně. Byla sem deportována mimo jiné spousta lidí, kteří byli britské koruně jednoduše nepohodlní. A nezbylo jim teda nic jiného, než tady začít nový život.

Hlavní cílem mojí práce je zkoumat problematiku začleňování československých přistěhovalců do americké kultury v období od začátku 1. světové války do konce 2. světové války (1914 – 1945). Chtěl bych prohloubit a rozšířit znalosti dané tematiky. Dle mého názoru je to z hlediska studia historie potřebné. Během výzkumu se musí značná část času věnovat pamětníkům, což bude rok od roku větší problém. Musíme brát v potaz, že mnoho lidí, co si dobře pamatují onu dobu, již nežije. Dále se chci zaměřit na strukturu československých emigrantů. Nelze pochopitelně všechny Čechoslováky, žijící v Americe, členit do jediné skupiny. Je jasné, že rodiny, které byly v USA již například pátou generací, měly problémy se začleněním minimální. Naopak nově příchozí měli začátky takřka vždycky krušné. Jako prameny by mi měly posloužit hlavně výpovědi a příběhy pamětníků. Jejich vzpomínky jsou nejdůležitější částí celého programu. Něco se jistě bude dát sehnat v tištěné podobě, ovšem nemyslím si, že toto množství by mi k mému výzkumu stačilo. Bude potřeba vypátrat spoustu dalších příběhů a skutečností. Dále se musím zaměřit na fakta z amerických archivů a dobových publikací, která se budou týkat českého přistěhovalectví do USA. A na základě komparací těchto materiálů se pokusím vytvořit přesnější pohled na situaci tehdejších emigrantů v „Novém světě“ v meziválečném období.

Obecně lze říci, že na pocity a nálady, které bude přistěhovalec zažívat v nové zemi, má vliv mnoho okolních faktorů. Čím lépe migrant zná kulturu své nové vlasti, tím snadněji se mu podaří zapadnout. Pochopitelně to platí i naopak. Asi nejdůležitější je znalost místního jazyka, čímž se asimilace velmi zjednoduší. Lidé z Československa, kteří v první polovině 20. století přicházeli do USA, ovšem v drtivé většině anglicky neuměli, tudíž ta pomyslná propast byla velká. Dalším poměrně důležitým faktorem je přítomnost rodiny, popřípadě nějakých blízkých lidí, se kterými může být člověk v kontaktu a od nichž se mu může dostávat podpory.

Do hloubky se problematikou českých vystěhovalců do Spojených států zabývá Ivan Dubovický. Jeho publikace *Češi v Americe* (2003) patří mezi základní monografie, potřebné při zkoumání tohoto tématu. Jako další zajímavou knihu můžeme uvést například *Kameny na prérii* (2004) od Evy Eckertové. Ta se zaměřuje na české přistěhovalce v Texasu. Příběhy českých občanů sepsal Jan Antonín Krystek v díle *Amerika, můj nový domov: příběhy našich krajanů* (1999), kde pojednává o skutečných událostech, které naše migranty potkávaly. V knize *Svět plný Čechů* (2000) se dané tématice rovněž věnuje, byť více okrajově. *Úvod do studia dějin vystěhovalectví do Ameriky I.* (1992) je název souboru textů od Josefa Polišínského a Lumíra Nesvadbíka. Josef Polišínský se část svého bohatého vědeckého života zabýval dějinami USA a vztahu Čechů k nim. Další autor Thomas L. Purvis ve svém díle *Encyklopedie dějin USA* (2004) nastiňuje problematiku přistěhovalectví do Spojených států především z celosvětového hlediska. Mnoho důležitých informací se nachází v monografii Miloslava Rechčígl *Počátky české emigrace do zemí Latinské a Severní Ameriky* (1999). Neméně potřebná je při zkoumání příslušného tématu i knížka od amerikanistky Dagmar Hájkové *"Naše česká věc" : Češi v Americe za první světové války* (2011). Jde o knihu poskytující spoustu zajímavých postřehů, faktů a statistik. Navíc je velkou výhodou letošní datum vydání, protože v mnoha věcech Hájková upřesňuje věci, jež byly napsány dříve a nebyly zcela konkretizovány.

2. Historická fakta:

A) Situace v USA na začátku 20. století:

Mezi léty 1900 a 1920 se do Spojených států amerických vystěhovalo téměř 15 milionů lidí.¹ Například 1910 – 1914 se objevilo ročně kolem milionu nových přistěhovalců.² Suma to není nijak závratná, když vezmeme v úvahu rozlohu USA, leč pokud pokračuje delší dobu ve stejné intenzitě, stát již rozdíl pocítí. Mezi Američany se šířily obavy, zda jejich ekonomika tento nával zvládne a jestli nebudou vzrůstat etnické nepokoje v zemi.

Během 1. sv. války se počet osob, mířících do USA, rapidně snížil. Kupříkladu Čechů tam v letech 1914 – 1920 přibylo pouze kolem 1000.³ Avšak celkově vzato, po válce se počty přistěhovalců začínají opět velmi zvyšovat. Odpovědí Američanů byla zvýšená nevráživost a nedůvěra ke všemu neamerickému. Často především ze strachu o práci. Místy docházelo dokonce k různým demonstracím. Na základě aktuálního rozpoložení vlastního národa se

¹ Purvis, T. L.: *Encyklopedie dějin USA*. Praha 2004, s. 380.

² Tamtéž, s. 380.

³ Polišínský, J.; Nesvadbík, L.: *Češi a Amerika*. Praha 1996, s. 93.

Amerika v roce 1921 rozhodla přijmout tzv. kvótový zákon, který o tři roky později vystřídal zákon o národnostním původu. V praxi to znamenalo, že z Československa se mohlo dostat do USA legální cestou pouze 3073. Více lidí prostě americké úřady nepřijaly. Během následujících let se kvóty ještě snižovaly, přičemž většinou dokonce ani nedošlo k jejich naplnění, pochopitelně v důsledku počinání amerických úřadů. Přitom žádostí bylo podáváno mnoho nad limit. Ovšem nejednalo se jen o Československo, stejné problémy měla řada jiných zemí.⁴

B) Pozice Čechoslováků v USA mezi léty 1914 – 1945:

V roce 1930 se v USA nacházelo, podle sčítání lidu, zhruba 200 000 tisíc Čechů.⁵ Proto je jasné, že se rozhodně nejednalo o nejpočetnější skupinu přistěhovalců. Ale i tak představovali Češi pro starousedlíky konkurenci, tím pádem i problémy. To mělo za následek mimo jiné rozpad českých komunit a spolků, které se pod tlakem z americké strany buď zcela rušily, nebo své členy „amerikanizovaly,“ aby se kulturní rozdíly snížily na minimum. Ale co je nejvíce zarážející, česká i slovenská řeč se přestala téměř úplně používat. Díky zvýšené mobilitě běžných Američanů se ve 30. letech začali Češi stěhovat na lepší místa do středu měst, což mělo za následek rozpad typicky českých čtvrtí na okrajích měst. Tento fakt pochopitelně rovněž napomohl rozpadu sociálně - kulturních vazeb mezi krajany.

Vzájemný vztah Čechoslováků s Američany nebyl bezproblémový. Američané vnímali naše lidi jako trochu zaostalé nevzdělance a moc jim nedůvěřovali. Od všech přistěhovalců, tedy i od Čechů a Slováků, očekávali, že se budou chtít co nejdříve zařadit do jejich kultury, aby co nejdříve zmizely rozdíly, které je od místních odlišovaly. Pod tím si lze představit na prvním místě jazyk. Neochota cizinců učit se anglicky dokázala Američany rozhněvat. Ale jak jsem již zmínil, tohle nebyl zrovna problém Čechoslováků. Jednou z mála pozitivních věcí, podle Američanů, byla československá pracovitost.

Naši přistěhovalci naopak viděli Američany jako lidi přezíravé k ostatním národům, zaslepené penězi, líné a hrubé.⁶

A jaký byl vztah samotných Čechů vůči jiným etnickým menšinám? Jednoduše řečeno, dosti problematický. Někteří Češi se například drželi dál od černochoů. Jiní je zase pro změnu zvali na schůzky svých spolků, přičemž se i celkem mezi sebou přátelili.⁷ Další skupinou, se kterou se dostávali Češi často do kontaktu, byli Mexičané. Spousta Čechů v nich

⁴ Purvis, T. L.: Encyklopedie dějin USA. Praha 2004, s. 536.

⁵ Polišenský, J.; Nesvadbík, L.: Češi a Amerika. Praha 1996, s. 94.

⁶ Eckertová, E.: Kameny na prérii. Praha 2004, s. 155–170.

⁷ Tamtéž, s. 168.

viděla lidi sobě podřízené, jiní zase lid stejně zkoušený, jako byli oni sami. Kapitola sama pro sebe je vztah Čechů a Němců. Ti naše krajánky klasicky přehlíželi a viděli v nich pouze chudáky. Čili to, co začalo v Evropě před několika sty lety, pokračovalo i v této době v USA. Naši si pochopitelně nic nenechávali líbit a Němce považovali za namyšlené a hloupé. Lze tedy říct, že vlastně vztah mezi Němci a Čechy v Americe byl velmi podobný, jako byl v téže době v Evropě. Myslím, že každý čtenář si vybaví alespoň nějaké události z téže doby, které se odehrávaly v rámci česko – německých vztahů například v českém pohraničí, nebo i jinde.

Měl bych zmínit i něco o vztazích mezi samotnými Čechy, popřípadě Čechy a Slováky. Skutečnost, že Češi a Slováci zakládali organizace a spolky většinou odděleně, naznačuje, že přes obdobnost zkušeností a jazyka se cítili jako odlišné etnické skupiny s vlastní identitou.⁸ Jinak ale byly vztahy pochopitelně většinou přátelské, protože pocit porozumění a bratrství pomáhal překlenout těžké chvíle, jež mnoho migrantu z Československa denně zakoušelo. Bezpochyby platí, že pokud v cizí zemi potkáte svého krajana, vždy si máte spolu co říci a hned od počátku se mezi vámi vytvoří jakési pouto sounáležitosti. Ovšem jednoznačně existovaly i nevraživé pocity mezi některými Čechy nebo Slováky, kdy se mohlo jednat například o nevyřízené účty ještě z vlasti nebo něco podobného.

C) Vztah amerických krajanů k Československu:

Vazby českých migrantů k „domovině“ byly rozličné. Ovšem na základně některých událostí se sjednocovaly. Například 1. světová válka přiměla Čechoslováky k podpoře ztracené vlasti. Nejenže se snažili informovat americkou společnost o problémech, které má jejich země, čímž se snažili získat i podporu širší veřejnosti, ale navíc mnoho dobrovolníků odešlo bojovat do zákopů na západní frontě, kde pomáhali porazit centrální mocnosti a podporovali tak vznik samostatného Československa. Mimo to zasílali do Československa humanitární pomoc (potravinu, šaty, léky). Jejich podpora trvala dokonce ještě poměrně dlouhou dobu po válce. Není bez zajímavosti, že američtí krajané se rovněž zasloužili, nejen finančně, o vznik samostatného státu. Masaryk roku 1918 předložil americkému prezidentu Wilsonovi deklaraci nezávislosti Československa a ten ji jakožto zástupce nejmocnější velmoci schválil. Po válce se kontakt mezi oběma zeměmi zesílil. Bohatší Češi si mohli dovolit například navštívit příbuzné, nebo se zúčastnit různých kulturních akcí, jichž se po válce konala spousta. Čeští krajané z Ameriky zase například dojížděli na Všesokolské slety.

⁸ Hájková, D.: "Naše česká věc" : Češi v Americe za první světové války. Praha 2011, s. 18.

Zanedbatelný není ani počet studentů, kteří v meziválečném období odjeli do Ameriky studovat. Valná část z nich se již do vlasti nevrátila.⁹

Rovněž 2. světová válka vyvolala mezi českými přistěhovalci v USA hodně solidárního smýšlení. Například České národní sdružení vydalo 29. 1. 1939 v Chicagu svolání k obnovení demokracie a boji proti fašismu v Československu.

Šlo o první velké veřejné vyjádření podpory od krajanů v Americe. Poté následovalo mnoho dalších.¹⁰ V Chicagu se konal protestní průvod o 65 000 hlavách. V březnu roku 1939 došlo v New Yorku k demonstraci, na níž se shromáždilo na 75 000 lidí. Mimo tyto formy protestu vycházely také letáky, pamflety či brožury. A spousta lidí pomáhala svým krajanům v Československu rovněž finančně. Celková suma se odhaduje na zhruba pět milionů dolarů, což v tehdejší době byla částka velmi vysoká.¹¹ Ještě se sluší dodat, že nejaktivnějšími pomocníky byli především Češi první generace, kteří se ještě narodili v Československu, popřípadě jejich potomci. Ti, kteří žili ve Spojených státech již déle, tolik aktivní nebyli, jelikož se považovali hlavně za Američany.¹²

Důležitou postavou, jež ovlivnila dění mezi „americkými“ Čechoslováky, byl Edvard Beneš. Již v roce 1939 přijel do USA, aby vyzýval krajany (a nejen je) k boji proti evropskému fašismu. Jakožto prezident předmnichovské republiky měl mezi svými posluchači respekt. V roce 1943 přijel do Spojených států, na pozvání prezidenta F. D. Roosevelta, již jako oficiálně uznaný představitel předválečného Československa. Právě Beneše lze považovat za hlavního představitele prozápadního odboje.¹³

3. Stručný rozvrh práce:

Zpracování daného tématu je časově poměrně náročné. Odhaduji, že na svůj projekt budu potřebovat tři roky práce. Zejména z důvodu potřeby osobního kontaktu s pamětníky. Je důležité vyhledat cílové osoby, které by mi mohly práci poskytnout své vzpomínky a zážitky, domluvit s nimi setkání a navštívit je. Vzhledem k faktu, že většina těchto lidí žije stále ve Spojených státech, zvyšují se požadavky na čas a cestovní náklady. Při pobytu v USA budu rovněž navštěvovat místní archivy, kde budu vyhledávat fakta ve starých písemnostech. V neposlední řadě je potřeba navštěvovat tamější knihovny, protože do jisté míry mi v práci

⁹ Polišenský, J.; Nesvadbík, L.: Češi a Amerika. Praha 1996, s. 94-95.

¹⁰ Dubovický, I.: Češi v Americe. Praha 2003, s. 43.

¹¹ Tamtéž, s. 44.

¹² Polišenský, J.; Nesvadbík, L.: Češi a Amerika. Praha 1996, s. 100.

¹³ Dubovický, I.: Češi v Americe. Praha 2003, s. 43-44.

pomůže dobová i pozdější literatura. Bodově by tudíž rozvrh mé práce vypadal přibližně následovně:

- a) získat kontakty na pamětníky potřebných událostí
- b) domluvit si s nimi jednu nebo více schůzek, potřebných k získání důležitých informací
- c) setkat se s pamětníky
- d) zjistit a prostudovat česky psanou literaturu, zabývající se tématem
- e) získat informace o americké literatuře k tématu, poté ji prostudovat
- f) získat informace o archivech, které je potřeba navštívit
- g) zpětně ověřovat fakta z archivů a knihoven prostřednictvím pamětníků
- h) poznat jejich názory na určité problémy popsané v literatuře
- i) po získání potřebného množství materiálu tvorba zamýšleného díla
- j) spolupráce s pamětníky, aby bylo dílo co nejplastičtější a odpovídající realitě

Klíčová slova: emigranti, USA, Československo, 20. století, asimilace, multikulturalita, životní podmínky

Anotace: Ve svém projektu bych se rád zabýval problematikou začleňování emigrantů z Československa do kultury Spojených států amerických. Zabýval bych se obdobím meziválečným, ovšem i s důrazem na dobu obou válek, které v této otázce skrývá stále mnoho otazníku a bílých míst. Mojí hlavní snahou by bylo přiblížit, jak se tehdy Čechoslovákům v USA žilo, a jak je tehdejší americká veřejnost přijímala.

4. Prostudovaná literatura:

- BIERMANN, K. a HANUS, F.: *Kronika lidstva*. Praha 1994.
- DIAMANT, J.: *Psychologické problémy emigrace*. Olomouc 1995.
- DUBOVICKÝ, I.: *Češi v Americe - Czechs in America*. Praha 2003.
- ECKERTOVÁ, E.: *Kameny na prérii*. Praha 2004.
- FIALOVÁ, L. a kol.: *Dějiny obyvatelstva Českých zemí*. Praha 1996.
- CHADA, J.: *The Czechs in the United States*. Washington 1981.
- KRYSTEK, J. A.: *Amerika, můj nový domov: příběhy našich krajanů*. Brno 1999.
- KRYSTEK, J. A.: *Svět plný Čechů*. Brno 2000.
- NEŠPOR, Z. R.: *Reemigranti a sociálně sdílené hodnoty*. Praha 2002.
- POLIŠENSKÝ, J.: *Úvod do studia dějin vystěhovalectví do Ameriky I*. Praha 1992.
- POLIŠENSKÝ, J.; NESVADBÍK, Lumír: *Češi a Amerika*. Praha 1996.
- PURVIS, T. L.: *Encyklopedie dějin USA*. Praha 2004.
- RECHCÍGL, M.: *Počátky české emigrace do zemí Latinské a Severní Ameriky*. Brno 1999.
- ŠATAVA, L.: *Migrační procesy a české vystěhovalectví 19. století do USA*. Praha 1989.
- TINDALL, G. B., Shi, D. E.: *Dějiny Spojených států amerických*. Praha 1998.
- TRAPL, M.: Česká politická emigrace ve 20. století (1914 - 1989). Srovnání generací. In *Češi za hranicemi na přelomu 20. a 21. století*. Karel Hrubý a Stanislav Brouček, editoři. Praha 2000.
- HÁJKOVÁ, D.: "Naše česká věc" : Češi v Americe za první světové války. Praha 2011.

